

ΑΒΡΑΑΜ Μ. ΚΟΚΑΛΗ

‘Η Φροντίδα μας
γιά τούς κεκοιμημένους

ΑΒΡΑΑΜ Μ. ΚΟΚΑΛΗ
Θεολόγου - Ιεροκήρυκας

Ἡ Φροντίδα μας
γιά τούς κεκοιμημένους

ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ «Ο ΣΩΤΗΡ»
ΑΘΗΝΑΙ 2012

Λίγα εἰσαγωγικά

Ρωτοῦν πολλοί χριστιανοί πού έχασαν συγγενικά πρόσωπά τους: Τί μπορούμε νά κάνουμε γιά τούς κεκοιμημένους μας; Πολλά μπορούμε καί πρέπει νά κάνουμε, διότι οι κεκοιμημένοι μας είναι πρόσωπα πολύ σεβαστά πού άξιζουν τήν τιμή καί τήν ιδιαιτερη φροντίδα μας.

Μερικοί νομίζουν ότι έκει πού πηγαίνουν οι νεκροί δέν χρειάζονται άπολύτως τίποτε, έλυσαν δλα τά προβλήματά τους, δέν έχουν πλέον καμιά άνάγκη. Δέν είναι σωστή αυτή ή άντιληψη. Έχουν οι κεκοιμημένοι άνάγκη άπό τή φροντίδα μας κι δφείλουμε μ' δλη μας τήν καρδιά νά τήν παράσχουμε. Ιδίως τίς σαράντα πρότες ήμέρες μετά τήν έκδημία τους, μέχρι νά τακτοποιηθούν οι ψυχές «*«ένδα βούλεται δύ Κύριος»*, άν είχαν τή δυνατότητα νά μιλήσουν, δά μᾶς έλεγαν: «*Μή μᾶς ξεχνάτε, βοηθήστε μας!* Ένα δάκρυ νά χύσετε γιά μᾶς, θά τό περισυλλέξει ό αγγελός μας καί θά τό φέρει στό θρόνο τού Θεού, γιά νά κινήσει τήν εύσπλαχνία Του. Ένα *“Κύριε, έλέησον”* νά πείτε γιά μᾶς, θά τό μετρήσει ό πολυεύνστλαχνος Κύριος. Τί νά τά κάνουμε τά φέρετρα πολυτελείας καί τά άμετρητα στεφάνια πού πηγαίνετε νά άγοράσετε; Προσευχηθείτε νά βρούμε έλεος ένώπιον τού Θεού. Αυτό άτ' δλα πιό πολύ μᾶς χρειάζεται».

ISBN: 978-960-9575-31-7

Συγγραφεύς
Αβραάμ Μ. Κοκάλης
Ίσαύρων 42 - 114 72 ΑΘΗΝΑΙ
Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση - Εκτύπωση
Άδελφότης Θεολόγων «Ο Σωτήρ»
Ίσαύρων 42 - 114 72 ΑΘΗΝΑΙ

PRINTED IN GREECE

01-488

Ἐννοεῖται δτι ἀναφερόμαστε σέ κεκοιμημένους πού ἦταν Ὁρδόδοξοι Χριστιανοί, ποδοῦσαν τή σωτηρία τους καὶ ἀγωνίζονταν σ' ὅλη τους τή ζωή. Άλλα σάν ἀνδρωποι ἔπεσαν κι αὐτοί σέ κάποια παραπτώματα, μέ τά δποτα λύπησαν τόν ἄγιο Θεό καὶ μόλυναν τήν ψυχή τους. Τά βάρη πού τούς βάραιναν πιδανόν νά μήν πρόλαβαν νά τά τακτοποιήσουν δла δπως αὐτοί δά κηδελαν καλύτερα. Τώρα ἔφυγαν ἀπό τή ζωή αὐτή καὶ δέν ἔχουν τή δυνατότητα νά διορθώσουν τά λάθη τους, νά συμπληρώσουν τίς παραλείψεις τους. Ἐμεῖς δμως «οἱ περιλειπόμενοι», δν δντως τούς ἀγαποῦμε, μποροῦμε σέ κάποια πράγματα νά τούς φανοῦμε χρήσιμοι.

Ἄς προσφέρουμε λοιπόν μέ ἀγάπη τή βοήθεια πού μποροῦμε νά τούς παράσχουμε. Ὁ πολυεύσπλαχνος Κύριος «δέχεται εύμενδς τίς συμπληρωματικές προσφορές πού γίνονται γιά χάρη αὐτῶν καὶ τίς λογαριάζει ώς ἔργα καὶ πράξη ἐκείνων. Καὶ μάλιστα κάμπτεται δλοσχερῶς, δταν βλέπετε δτι κάποιος δέν ἀγωνίζεται μόνο γιά τή σωτηρία τῆς δικῆς του ψυχῆς ἀλλά καὶ γιά τήν ἀνάπauση τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων» (Ιωάν. Δαμασκηνοῦ, Περί τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ΕΠΕ 4, 162-164).

Σ' αὐτό τό φυλλάδιο, πού ἔχει τόν τίτλο Ἡ φροντίδα μας γιά τούς κεκοιμημένους, δά ἔξηγήσουμε μέ λόγια ἀπλά τί μποροῦμε νά κάνουμε γιά τούς προσφιλεῖς κεκοιμημένους μας.

Ἡ φροντίδα μας γιά τήν ταφή τοῦ νεκροῦ

«Θεός σχωρέσ' τον»

Οταν πληροφορούμαστε τήν ἑκδημία κάποιου ἀνδρώπου, είτε γνωστοῦ μας είτε ἀγνώστου μας, τό πρώτο πού μποροῦμε νά κάνουμε, είναι νά εύχηδοῦμε ύπτερ ἀναπαύσεως τοῦ κεκοιμημένου. Στά μοναστήρια, δταν κοιμηθεῖ ἔνας ἀδελφός, χτυπάει πένδιμα ἡ καμπάνα. Οι ἀλλοι μοναχοί, δπου κι δν βρίσκονται, στό κήπο, στό μαγειρείο, στό ξυλουργεῖο τῆς μονῆς, μόλις ἀκοῦνε τόν χαρακτηριστικό ἥχο τῆς καμπάνας, σταματοῦν ἀμέσως τό διακόνημά τους καὶ κάνουν τήν προσευχή τους όπερ ἀναπαύσεως τοῦ κεκοιμημένου, χωρίς κάν νά γνωρίζουν ἀκόμη πᾶς δνομάζεται δ ἀδελφός πού ἀναπαύδηκε. Η ἵδια καλή συνήδεια ύπάρχει μέχρι σήμερα καὶ στά χωρία. Μόλις κοιμηθεῖ κάποιος χωριανός, χτυπάει πένδιμα ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας. Στό ἀκουσμα τῆς καμπάνας οἱ συγχωριανοί του σταματοῦν πρός στιγμήν τίς δουλειές τους, κάνουν τό σταυρό τους καὶ λένε: «Θεός σχωρέσ' τον».

Τό ἴδιο νά κάνουμε κι ἐμεῖς. Όταν ἀκοῦμε δτι κάποιος συγχωρέθηκε, νά εύχόμαστε νά τόν ἀναπαύσει δ ἄγιος Θεός στή Βασιλεία Του.

'Ετοιμασία και ωρήση του νεκροῦ

Ἐάν τό πρόσωπο πού ἀναπαύθηκε εἶναι συγγενικό μας πρόσωπο ή δέν είχε κανέναν ἀνδρωπο νά τόν φροντίζει, ἔχουμε καθηκον ἵερο νά φροντίσουμε κατόπιν τά τῆς κηδείας του. Τό οὐσιαστικό «κηδεία» παράγεται ἀπό τό ἀρχαῖο οὐσιαστικό «κῆδος», πού σημαίνει φροντίδα, ἐνδιαφέρον· καὶ τό ρῆμα «κηδεύω» παράγεται ἀπό τό ἀρχαιότερο ρῆμα «κῆδομαι», πού σημαίνει φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι. Τό οὐσιαστικό «κηδεία» σημαίνει τήν ἐπιμελή φροντίδα μας γιά τόν νεκρό μας, καὶ τό ρῆμα «κηδεύω» σημαίνει ἐπιμελοῦμαι, περιποιοῦμαι, συγχρίζω νεκρό, ἐκτελῶ τά τῆς ταφῆς του. Ἀρα φροντίζουμε: γιά τόν νεκρό μας καὶ μάλιστα μέ πολλή ἐπιμέλεια, μέ πολλή ἀγάπη, μέ πολλή στοργή. Ἐκδηλώνουμε αὐξημένο ἐνδιαφέρον γιά τήν ἑτοιμασία, τήν πρόδεση, τήν ἐκφορά, τή νεκρώσιμη ἄκολουθια καὶ τήν ταφή του. Δείχνουμε δόλο τό σεβασμό καὶ τήν τιμή μας πρός τήν ἱερότητα τοῦ δεόπλαστου σώματός του, ἔστω κι ἀν αὐτό εἶναι νεκρό. Τό δεωροῦμε ἰδιαίτερη εὐλογία, ἀν ἡμασταν ἐμεῖς τό πρόσωπο ἐκεῖνο στά χέρια τοῦ δποίου δ ἀνδρωπός μας ἀφησε τήν τελευταία ἀναπνοή του· ἀν ἀξιωθήκαμε ἐμεῖς τής υψίστης τιμῆς νά τοῦ κλείσουμε τά μάτια, κάτι πού καὶ οἱ συγγενεῖς μας πού φεύγουν πάρα πολύ τό ποδοῦν. «Ο Θεός νά μ' ἀξιώσει νά μοῦ κλείσεις τά μάτια», εἶναι ἡ συνήδης εὐχή τοῦ λαοῦ.

Κατόπιν σταυρώνουμε τό σῶμα του μέ τό δεξί του χέρι πού εἶναι ἀκόμη ζεστό καὶ ἔχει τήν εὐκινησία νά κάνει μέ τή βοήθεια μας τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Πλένουμε τό σῶμα του μέ συστολή καὶ τό ντυνουμε μέ καινούργια ροῦχα, πού συμβολίζουν «τό καινόν ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας» μέ τό δποίο περιβάλλεται δ ἀνδρωπος πού εἰσέρχεται στήν αἰώνιότητα. Τοποθετοῦμε τή σορό τοῦ νεκροῦ ἐπάνω σέ λευκό σεντόνι, τό νεκροσάθανο, μέ κατεύδυνση πρός τήν ἀνατολή. Συγκεντρώ-

νουμε δλα τά ἀπαραίτητα: τήν εικόνα, τό καντήλι πού δά καίει, τή λαμπάδα, τά κεριά, τό δυμιατήρι μέ τό λιθάνι καὶ δ, τι ὅλο χρειάζεται γιά τήν πρόδεση (ἐκδεση) τοῦ νεκροῦ.

Μόλις δλοκληρωδετή προετοιμασία τῆς σορού τοῦ νεκροῦ, καλοῦμε τόν ἵερέα νά τοῦ κάνει τρισάγιο, δηλαδή νά τοῦ διαβάσει τίς προσευχές γιά «τήν ἀναχώρηση τῆς ψυχῆς» πού δρισε Ἡ Εκκλησία μας νά διαβάζονται στούς κεκοιμημένους. Ἐπίσης γνωρίζουμε τήν ἐκδημία τοῦ ἀγαπητοῦ προσώπου μας στούς συγγενεῖς, τούς γνωστούς καὶ τούς φίλους του, οἱ δποίο σπεύδουν νά μᾶς συμπαρασταθοῦν. Καδόμαστε δλοι γύρω ἀπό τή σορό τοῦ νεκροῦ. Κάποιες στιγμές πού ἀνοίγει μικρή συζήτηση καταδέτουμε καλές ἀναμνήσεις μας ἀπό τούς ἀγῶνες καὶ τά παλαίσματα τοῦ μεταστάτος. Κυρίως προσευχόμαστε σιωπηλοί ἐπαναλαμβάνοντας τήν εὐχή· «Ἄναπαυσον, Χριστέ, τήν ψυχήν τοῦ δούλου (τῆς δούλης) σου...», ἐνῶ κάποιος ἀπ' δλους μας, πού ἐναλλάσσεται, διαβάζει Ψαλμούς ἀπό τό Ψαλτήρι.

Όλο τό χρονικό διάστημα τῆς προδέσεως τοῦ νεκροῦ, πού διαρκεῖ περίπου ἔνα είκοσιτετράωρο, δέν μᾶς κάνει καρδιά νά ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό τή σορό τοῦ προσφιλοῦς κεκοιμημένου μας. Ἐχει τήν ἐρμηνεία της ἡ παράδοση αἰώνων σύμφωνα μέ τήν δποία οἱ χριστιανοί ξενυχτοῦσαν τόν νεκρό, προσευχόμενοι γύρω ἀπό τή σορό του. Υπογραμμίζει πόσο κοντά ένιωθαν δ ἔνας μέ τόν δλλον.

'ΕκΦορά τοῦ νεκροῦ

Οταν πλησιάσεις ἡ ώρα πού δρίστηκε γιά τήν Ἔξόδιο ἄκολουθια, ἔρχεται πάλι δ ἵερέας στό σπίτι, ξανακάνει τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως τοῦ κεκοιμημένου καὶ κατόπιν σχηματίζεται σεμνότατη πομπή πού κατευδύνεται πρός τόν ἵερο ναό. Ὁπως οἱ ἄγιοι ἄγγελοι περιβάλλουν τήν δεοφιλή ψυχή

τοῦ μεταστάντος μέ δόξα καὶ τιμὴ ὑπερκόσμια καὶ τὸν δορυφοροῦν «ώς στεφανίτην», ἔτοι καὶ οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι καὶ οἱ γνωστοί του περιστοιχίζουμε μέ βαδύτατο σεβασμό καὶ τιμὴ τῇ σορῷ τοῦ νεκροῦ μας, ἐκδηλώνοντας ποικιλοτρόπως τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν μας.

Ἡ πομπὴ αὐτῆς δὲν δεωρεῖται ἐπισημότερη, ἢν ἔχει στεφάνια, ἀγήματα καὶ φιλαρμονική. Τά κριτήριά μας σέ τέτοιες περιπτώσεις δὲν πρέπει νά εἶναι κοσμικά ἀλλὰ πνευματικά. Μπροστά στὸ δάνατο καταργοῦνται ὅλες οἱ διακρίσεις. Τό μόνο πού ἔχει σημασία εἶναι ἡ Ἱεροπρέπεια καὶ ἡ συναίσθηση δτὶ δοσοὶ κι ἢν εἴμαστε αὐτοὶ ποὺ ἀκολουθοῦμε τὴν κηδεία, λιγότεροι ἡ περισσότεροι, φτωχότεροι ἡ πλουσιότεροι, ἄσημοι κατά κόσμον ἡ ἐπίσημοι, πηγαίνοντες νά παραδώσουμε τὸν ἀνδρωπό μας στά χέρια τοῦ Θεοῦ.

Τὴν Ἱερή Ἀποκαδήλωση καὶ Ταφή τοῦ Κυρίου μας τὴν τέλεσαν ὅλες κι ὅλες ἔξι ἔνδεκα ψυχές: δ Ἰωάννηφ, δ Νικόδημος, δ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ἡ Παναγία Μητέρα Του καὶ κάποιες ἀπό τίς Μυροφόρες γυναῖκες. Οἱ πιό γνωστές Μυροφόρες ἦταν ἡ συννυφάδα τῆς Θεοτόκου Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, ἡ εὐγνώμων μαδῆτρια Μαρία ἡ Μαγδαληνή, ἡ εὐσεβής Σαλώμη, μητέρα τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἡ Ἰωάννα τοῦ Χουζᾶ, ἡ Μάρδα καὶ ἡ Μαρία, ἀδελφές τοῦ Λαζάρου, καὶ ἡ Σωσάννα. Ἄλλα μέ πόση Ἱεροπρέπεια τέλεσαν τό ὕστατο χρέος τῆς Ἀποκαδήλωσεως καὶ Ταφῆς τοῦ Κυρίου μας! Μέ πόση εὐλάβεια ἔστησαν τὴ σκάλα στὸ Σταυρό! Μέ τί συγκρατημένο, εὐσυμπάθητο δρῆνο ἀγκάλιασαν καὶ ἀσπάστηκαν τό πανακήρατο σῶμα τοῦ Ἐσταυρωμένου! Μέ πόση συνοχή καρδίας τό ἀποκαδήλωσαν, τό ἀλειψαν μέ ἀρώματα καὶ τό τύλιξαν μέ ἐπιδέσμους, δπως ἦταν συνήδεια στούς Ἰουδαίους νά ἐνταφιάζουν τούς νεκρούς! Μέ τί συστολή τό σκέπασαν μέ καδαρή σινδόνα, πού τὴν ἀγόρασαν γι' αὐτό τὸν σκοπό!

Μέ πόση τιμὴ τό μετέφεραν στόν περιποιημένο κῆπο τοῦ Ἰωάννηφ! Μέ τί πόδο «καρδία καὶ χείλεσι» τοῦ ἔφαλαν τούς ἐξόδιους ὑμνους! Μέ πόσα δάκρυα τό ἐνταφίασαν σέ λαξευτό μνημεῖο «ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδείς ἐτέθη!»

Τό δοξαστικό τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς «Σέ τόν ἀναβαλλόμενον...» περιγράφει δαυμάσια τά Ἱερά αισθήματα τοῦ Ἰωάννηφ. Ἀναλύθηκε σέ εὐσυμπάθητο δρῆνο καὶ ἔλεγε: «...Πᾶς σε κηδεύσω, Θεέ μου; ἢ πᾶς σινδόσιν ειλήσω; ποίας χερσί δέ προσψαύσω τό σόν ἀκήρατον σῶμα; ἢ ποτα ἄσματα μέλψω τῇ σῇ ἐξόδῳ, Οικτίρμον;...».

Ἐξόδιος Ἀκολουθία

Ἡσεμνότατη πομπή φθάνει στόν ιερό ναό, όπου τελεῖται ὑπέρ ἀναπαύσεως τοῦ κεκοιμημένου ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία, πού είναι ἡ δραματικότερη Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας μας. Μέ τούς κατανυκτικότατους ὕμνους της ἀπό τὸν Ἀμωμο («ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός»), ἀπό τὰ νεκρώσιμα Εὐλογητάρια («...καὶ τὴν ποδεινὴν πατρίδα παράσχου μοι, Παραδείσου πάλιν ποιῶν τολίτην με»), ἀπό τὰ ἰδιόμελα τροπάρια («Πάντα ματαιότης τὰ ἀνδρώπινα δσα οὐχ ὑπάρχει μετά δάνατον...»), ἀπό τούς Μακαρισμούς («Μακαρία ἡ δόδος ἡ πορεύει σήμερον, δτι ἡτοιμάσθη σοι τόπος ἀναπαύσεως»), ἀπό τὰ ιερά Ἀναγνώσματα («Ἄδελφοί, οὐ δέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν περὶ τῶν κεκοιμημένων...»), ἀπό τὴν ἀνακήρυξη («Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀξιομακάριστε καὶ ἀείμνηστε ἀδελφέ ἡμῶν») καὶ ἀπό τὸν τελευταῖο ἀσπασμό («Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν δῶμεν, ἀδελφοί, τῷ δανόντι...») μαλακώνει καὶ κατανύσσει βαδύτατα τίς ψυχές τῶν πιστῶν. Κλῆρος καὶ λαός μέ πνεῦμα συντριβῆς ἐπικαλούμαστε τὸ ἄπειρο ἔλεος τοῦ Θεοῦ γ' αὐτὸν πού κοιμήθηκε. Δεόμεθα ἐκτενῶς νά ἀναπαύσει τὸν μεταστάντα ἀδελφό μας στοὺς μακαρίους κόλπους τοῦ πατριάρχου Ἀθραάμ, «ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν σκηναῖς δικαίων», «ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως». «Μετά τῶν ἁγίων ἀνάπαισον, Χριστέ, τὴν ψυχήν τοῦ δούλου σου, ἔνδα οὐκ ἔστι πόνος, οὐ λύπη, οὐ στεναγμός, ἀλλά ζωή ἀτελεύτητος».

Κάθε λέξη τῆς ἐξαίρετης αὐτῆς Ἀκολουθίας είναι γιά τὸν μετασάντα δ, τι μιά σταύρόνα νερό γιά τὸν διψασμένο. Πόσο ὠραῖο πράγμα είναι νά τελεῖται μέ ἄνεση χρόνου ἀπό πυκνό ἐκκλησίασμα προσευχομένων πιστῶν, πού ἡ δερμή ἱκεσία τους δά φθάνει στό δρόνο τοῦ Θεοῦ ὡς δέσμη προσευχῆς, γιά νά κινήσει τὴν εὐσπλαχνία Του! Τὴν ὥρα ἐκείνη τὸ νε-

κρό σῶμα τοῦ μεταστάντος δέν θλέπει τά πλήθη τῶν πιστῶν πού κατακλύζουν τὸν ιερό ναό, δέν ἀκούει τούς δεσπέσιους ὕμνους, δέν δισφραίνεται τὴν εὐωδία τοῦ δυμιάματος. Ἀλλά ἡ ψυχή του αἰσθάνεται τίς προσφερόμενες ὑπέρ αὐτῆς προσευχές καὶ είναι εὐγνώμων στούς ἀνθρώπους πού τίς ἀπευδύνουν.

Δυστυχῶς στίς ἡμέρες μας πολλοί ἀνθρωποί δέν γνωρίζουν τό βαθύτερο νόημα καὶ τή μεγάλη σπουδαιότητα τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας. Όρισμένοι ἔρχονται στήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία μόνο γιά νά συλλυπηθοῦν τούς συγγενεῖς. Δέν μπαίνουν καδόλου στό ναό. Κάθονται απ' ἔξω. Ἀλλοι κάνουν πολιτική κηδεία, πού σημαίνει δτι δέν πιστεύουν κάν στή μετά δάνατον ζωή. Δέν ἔχουν κατανοήσει πόσο ἀναγκαῖο είναι νά συμπροσευχηθοῦν μαζί μέ ἄλλους ἀδελφούς, νά καδικεύσουν τόν ἄγιο Θεό νά ἀναπαύσει τόν μεταστάντα στή Βασιλεία Του.

Ταφή τοῦ νεκροῦ

Μετά τήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία σχηματίζεται πάλι σεμνότατη πομπή. Προηγεῖται ὁ Τίμιος Σταυρός, τό σύμβολο τῆς νίκης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐναντίον τοῦ δανάτου καὶ τοῦ ἄδου, ἀκολουθοῦν λαμπάδες, οἱ χοροί τῶν ιεροφαλτῶν καὶ ὁ ιερός κλῆρος μέ δυμιατήρια. Μετά ἀκολουθεῖ τό φέρετρο μέ τόν νεκρό, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ἄλλοι πιστοί. Κατευδυνόμαστε πρός τόν τάφο, δπου γίνεται ἡ ταφή. Παραδίδουμε τό νεκρό σῶμα τοῦ μεταστάντος στή γῆ, ἐκπληρώνοντας τό δεῖο πρόσταγμα «γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ» (Γεν. γ' 19). Ἀλλά ταυτόχρονα κηρύττουμε καὶ τήν πίστη μας στήν ἀνάσταση, διότι ἡ σύντομη Ἀκολουθία τῆς ταφῆς συνήδως ἐπισφραγίζεται μέ τό «Οτε κατήλθες πρός τόν δάνατον...» καὶ τό «Χριστός ἀνέστη...».

Στίς ιερές Μονές είναι πολύ συγκινητικό και κάτι άκομη πού γίνεται έπι τοῦ τάφου. Ο προεξάρχων τῆς ταφῆς δίνει τό κέλευσμα καὶ τοῦ κάνουν δλοι οἱ πατέρες τὸ καδιερωμένο κομποσχοῖν ὑπέρ ἀναπαύσεως.

Δέξιωση

Ο καφές πού προσφέρεται σέ δλους μετά τήν κηδεία, ή δεξίωση, καὶ τό οἰκογενειακό τραπέζι πού παρατίθεται σέ στενότερο κύκλο, ή «παρακαλιά» ή «μακαριά», προσφέρονται καὶ γιά νά παρακληδοῦν οἱ οἰκεῖοι τοῦ μεταστάντος, πού είναι πονεμένοι ἀπό τό πρόσφατο πένθος, ἀλλά κυρίως προσφέρονται γιά νά εὐχηδοῦν οἱ ἀδελφοί ὑπέρ ἀναπαύσεως τοῦ κεκοιμημένου.

Εύτρεωισμός τοῦ τάφου

Ἐδῶ τελειώνει ἡ φροντίδα μας γιά τήν ταφή τοῦ νεκροῦ μας. Ἐναποδέσμεν τή σορό του στήν τελευταία ἐπί τῆς γῆς κατοικία του^(*). Θά κάνουμε τίς ἐπόμενες ἡμέρες τίς ἀπαραίτητες ἐργασίες καὶ γιά τόν εὐτρεπισμό τοῦ τάφου του. Άλλα τί γίνεται μέ τήν ἀδάνατη ψυχή του;

Ἡ ψυχή σωτέ δέν τεχθαίνει

Ἡ ψυχή ποτέ δέν πεθαίνει. Ζεῖ καὶ μετά τόν δάνατο. Σκέπτεται, αἰσθάνεται, ἀγαπᾷ, δυμάται τά πάντα, δσα χρόνια κι ἄν περάσουν. Ο σωματικός δάνατος δέν καταργεῖ τήν ὑπό-

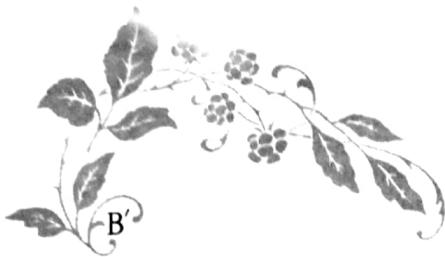
(*) Τεκμηριωμένη ἀπάντηση σ' αύτούς πού διαδίδουν προκλητικά δτι οι νεκροί μας δέν πρέπει νά δάθονται ἀλλά νά καίονται, δά βρείτε στό πολύτιμο φυλλάδιο Πῦρ καὶ μανία (Πατί λέμε δχι στήν καύση τῶν νεκρῶν), ἔκδ. «Ο Σωτήρ».

σταση τοῦ ἀνδρώπου, οὗτε ἐμποδίζει τήν ἐπικοινωνία μας μέ τούς κεκοιμημένους. Μᾶλλον τήν εὔκολύνει περισσότερο. Διότι λησμονοῦνται τά ἐλαττώματα καὶ μένει μόνο ή ἀγάπη, ή κραταιά ὡς δ δάνατος, ή αἰωνία, ή καδαρωτάτη ἀγάπη. Μέ τόν βιολογικό δάνατο διακόπτονται οι ἐπίγειες σχέσεις μας μέ τούς ἀνδρώπους πού φεύγουν ἀπ' αὐτή τή ζωή. ἀλλ' ἔξακολουθεῖ νά «ὑφίσταται ἀμοιβαία πνευματική ἐπικοινωνία, συμπαράσταση καὶ ἀλληλοθοήδεια διά τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσευχῆς μεταξύ τῶν μελῶν τῆς ἐπουρανίου καὶ τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας».

Οι ἐν Κυρίψ ἀποδνήσκοντες πληροφοροῦνται διά τοῦ Ἅγιου Πνεύματος τίς ἀνάγκες μας, χαίρονται γιά τήν ἐνάρετη ζωή μας, πανηγυρίζουν γιά τίς νίκες μας καὶ πρεσβεύουν γιά τή σωτηρία μας. Τούς είμαστε εὐγνώμονες γιά τή βοήθεια πού μᾶς προσφέρουν.

Άλλα ή συμπαράσταση καὶ ή ἀλληλοθοήδεια πρέπει νά είναι ἀμοιβαία. Ὁπως ἐμεῖς δέλουμε νά μᾶς βοηθοῦν οι κεκοιμημένοι, ἔτσι κι αὐτοί ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τή δική μας βοήθεια. Ποιά δά είναι στό ἐξῆς ἡ φροντίδα μας γιά τούς κεκοιμημένους;

Η Φροντίδα μας γιά τήν ἀνάσταση
τῆς ψυχῆς τῶν κεκοιμημένων

Ιερά μνημονεύματα

Ἄγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός μέ τήν ἀπλότητα πού μιλοῦσε στίς ιεραποστολικές περιοδείες του λέει στήν Τέταρτη Διδαχή του: «Ἄν ἀγαπᾶτε τούς ἀποδαμμένους, κάμνετε δ, τι ἡμπορεῖτε διά τήν ψυχήν των συλλείτουργα, μνημόσυνα, νηστείας, προσευχάς, ἐλεημοσύνας».

Όλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τό κυριότερο πού συνιστοῦν γιά τήν ἀνάπτωση τῶν κεκοιμημένων μας εἶναι νά μνημονεύονται τά δνόματά τους κατά τήν τέλεση τοῦ ἀγιωτάτου Μυστηρίου τῆς δείας Εὐχαριστίας. Αὐτή τήν τάξη ἡ Ἐκκλησία τήν τηρεῖ «ἀπό περάτων μέχρι περάτων», «βεβαίως καὶ λίαν ἀναντιρρήτως» μέχρι σήμερα καὶ δά τή συνεχίζει μέχρι «τῆς τοῦ κόσμου λήξεως». Οἱ ἄγιοι Ἀπόστολοι δέν τή δέσπισαν ἀπλῶς καὶ ώς ἔτυχε. «Η ἀπλανῆς δρησκεία τῶν χριστιανῶν» δέν παρέλασε τίποτε τό μή ὡφέλιμο, ἀλλά δλα εἶναι «ἐπωφελῆ καὶ δεάρεστα καὶ λίαν δησιφόρα (πολύ ὡφέλιμα) καὶ σωτηρίας μεγίστης πρόξενα», παρατηρεῖ δ ἄγιος Ιωάννης ὁ Δαμασκηνός (Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ΕΠΕ 4, 156).

Δική μας φροντίδα εἶναι νά ἐτοιμάζουμε ςυμωτό πρόσφορο, τυλιγμένο σέ καδαρή λευκή πετσέτα, καί νά τό πηγαίνουμε στήν ἐκκλησία μαζί μέ τά μνημονεύματα. Στό ξνα χαρτάκι

πού ἔχει τήν ἐνδεική «ὑπέρ ἀναπαύσεως» καί τό σταυρό γράφουμε σέ γενική πτώση τά δνόματα τῶν κεκοιμημένων, καί στό ἄλλο χαρτάκι πού ἔχει τήν ἐνδεική «ὑπέρ ύγείας» γράφουμε τά δνόματα τῶν ζώντων. Είναι τά λεγόμενα δίπτυχα.

Στήν Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς δ λειτουργός ιερέας ἔξαγει μερίδες γιά τά δνόματα τῶν ζώντων καί κεκοιμημένων πού δίδονται πρός μνημόνευσιν. Στή δεία Λειτουργία μετά τόν καδαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων καί τό «Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας ἀχράντου...» ἀπευδύνει μία σειρά ἰκετευτικῶν δεήσεων ὑπέρ δλων τῶν πιστῶν, κάνοντας ἀρχή ἀπό τή μνημόνευση τοῦ τιμίου Προδρόμου, τῶν ἀγίων Αποστόλων, δλων τῶν ἀγίων, τοῦ ἀγίου πού ἐπιτελοῦμε τή μνήμη του, κι ἀμέσως κατόπιν προσδέτει: «Μνήσθητι, Κύριε, πάντων τῶν κεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰώνιου». Κατόπιν μνημονεύει τά δνόματά τους, βοηθόμενος καί ἀπό τόν διάκονο, καί στό τέλος κατακλείει τή δερμή δέηση λέγοντας: «Καί ἀνάπτωσον αὐτούς, δ Θεός, δπού ἐπισκοπεῖ τό φῶς τοῦ προσώπου σου».

Μετά τή δεία Κοινωνία τῶν πιστῶν, κατά τή «συστολή», δ λειτουργός ιερέας τοποθετεῖ μέσα στό ἄγιο Ποτήριο δλες τίς μερίδες τῶν ζώντων καί τῶν κεκοιμημένων πού είχαν μνημονεύθει στήν Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς, «μετά φόδου καί πάσης ἀσφαλείας, ώστε μηδέ κόνιόν τι ἀγαν λεπτότατον ἐκπεσεῖν ἡ καταλειφθῆναι ποσῶς ἐκεῖσε» (μέ πολλή ἐπιμέλεια καί προσοχή, γιά νά μήν παραπέσει τό παραμικρό ψιχουλάκι ἡ παραλειφθεῖ καμιά μερίδα), προφέροντας τούς λόγους: «Ἀπόπλυνον, Κύριε, τά ἀμαρτήματα τῶν ἐνδάδε μνημονεύθεντων δούλων σου τῷ Αἴματί σου τῷ ἀγίῳ πρεσβείας τῆς Θεοτόκου καί πάντων σου τῶν Ἁγίων. Ἄμήν».

Καδώς ἐμβάπτονται οἱ μερίδες αὐτές στό Αἷμα τοῦ Κυρίου, παίρνοντας δύναμη, χάρη, εὐλογία, ἀγιασμό. Τό Αἷμα τοῦ Κυρίου μεταδίδει τή δεία Χάρη στίς ψυχές ἐκείνων γιά τούς δποίους προσφέρθηκε. Η κάθε μερίδα «εἰσκομισθεῖσα τῷ πο-

τηρίψ, ένουπαι τῷ αἴματι. Διό καὶ τῇ ψυχῇ, ὑπέρ οὖ προσήχθη, παραπέμπει τὸν χάριν», παρατηρεῖ δὲ ἄγιος Συμεών Θεοσαλονίκης (*Περὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς δείας Μυσταγωγίας*, Ρ.Γ. 155, 748).

Τόν ἀγιασμό πού μεταδίδει ἡ δεία Κοινωνία τὸν καρποῦνται καὶ οἱ ζωντανοί καὶ οἱ κεκοιμημένοι. Ὁ Χριστός μεταδίδει τὸν ἐαυτὸν Του ὅχι μόνο στοὺς ζωντανούς ἀλλά καὶ «στοὺς κεκοιμημένους μέ τὸν τρόπο πού Αὐτός γνωρίζει», παρατηρεῖ δὲ ἄγιος Νικόλαος Καβάσιλας. Τήν ἀλήθεια αὐτή τήν ἀναλύει διά πολλῶν ὁ ἄγιος Νικόλαος Καβάσιλας καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι, τὸ ἀγιότατο Μυστήριο τῆς δείας Εὐχαριστίας τελεῖται καὶ γιά τούς πεδαμένους καὶ γιά τούς ζωντανούς, ἀγιάζει καὶ τούς μέν καὶ τούς δέ. Σέ καμιά περίπτωση δέν εἶναι κατώτεροι οἱ κεκοιμημένοι ἀπό τούς ζωντανούς. Άπο μερικές πλευρές εἶναι καὶ ἀνώτεροι, διότι δέν ἀμαρτάνουν, ἐνδὲ ἐμεῖς ἀμαρτάνουμε καθημερινά, δσο ζοῦμε καὶ ἀναπνέουμε (*Ἐρμηνεία εἰς τὴν δείαν Λειτουργίαν*, ΜΓ', ΕΠΕΦ 22, 200-214).

Μερικοί τά δαυμαστά πού τελοῦνται στή δεία Λειτουργία τά δεωροῦν ἐνέργειες ἀπλές, ἀλλά ἡ δεία Λειτουργία δέν εἶναι ἀπλό γεγονός. Εἶναι δυσία μοναδική καὶ ἀνεπανάληπτη! Ἀγγελική συλλειτουργία! Κοινή πανήγυρις ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων! Σέ κάδε δεία Λειτουργία συντελεῖται μέγιστο δαῦμα. Τά Τίμια Δῶρα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου μεταβάλλονται σέ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Τήν ὥρα ἐκείνη δὲ οὐρανός ἀγγίζει τή γῆ καὶ οἱ ζῶντες πιστοί ἐνώνονται μέ τούς κεκοιμημένους γύρω ἀπό τό ἔνα καὶ μοναδικό ὑπερουράνιο δυσιαστήριο.

Οἱ πιστοί συγκλονιζόμαστε μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς μοναδικῆς καὶ ἀνεπανάληπτῆς δυσίας τοῦ Κυρίου μας καὶ ἀπευδύνονται δερμή τή δοξολογία καὶ τήν ἰκεσία μας στόν Οὐράνιο Πατέρα Του. Τόν δοξάζουμε καὶ τόν εὐγνωμονοῦμε, διό-

τι ἡ ἀπειρη ἀγάπη Του ἔστειλε τόν Μονογενή Υἱό Του νά δυσιασθεῖ γιά τή σωτηρία μας. Καί ταπεινά Τόν παρακαλοῦμε τή δυσία αὐτή, πού τήν προσέφερε γιά δλο τόν κόσμο, νά τήν προσδεχεῖται καὶ γιά τόν καδένα ἀπό μᾶς πού μετέχουμε στή δεία Λειτουργία καὶ γιά τούς προσφιλεῖς κεκοιμημένους μας.

Εἶναι πολύ μεγάλη τιμή νά μνημονεύονται οἱ κεκοιμημένοι μας κατά τήν τέλεση τῶν φρικτῶν Μυστηρίων! «Μεγίστη τιμή τό μνήμης ἀξιωθῆναι! Δέν δεσπίστηκε ἀπό τούς ἀγίους Αποστόλους νά γίνεται αὐτό χωρίς λόγο, παρατηρεῖ ὁ Ἱερός Χρυσόστομος. Γνώριζαν πόσο πολύ εἶναι τό κέρδος πού προκύπτει ἀπό τή μνημόνευση, πόσο μεγάλη ἡ ὡφέλεια! Ἄσσαν αὐτοῖς πολύ κέρδος γινόμενον, πολλήν τήν ὡφέλειαν». Διότι ὅταν δλόκληρος δὲ λαός στέκεται μέ τά χέρια ὑψωμένα καὶ δλο τό Ἱερατεῖο, «ὅταν γάρ ἐστήκῃ λαός δλόκληρος χεῖρας ἀνατείνοντες, πλήρωμα Ἱερατικόν», καὶ θρίσκεται στό μέσον ἡ φρικτή δυσία, «καί προκένται ἡ φρικτή δυσία», πῶς εἶναι δυνατόν νά μήν κάμψουμε μέ τή δερμή ἰκεσία μας τόν ἄγιο Θεό νά γίνει Πλεως ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν προσφιλῶν κεκοιμημένων μας; «πῶς οὐ δυσωπήσομεν τόν Θεόν ὑπέρ τούτων παρακαλοῦντες;» (*Τι. Χρυσοστόμου, Εἰς τήν πρός Φιλιππησίους Όμιλία Δ'*, ΕΠΕ 21, 440).

Καί σ' ἄλλη δμιλία του προσδέτει δὲ χρυσορρήμων Πατήρ: Δέν δεσπίστηκαν τυχαίως αὐτά, οὕτε ματαιοπονοῦμε, δταν μνημονεύονται τούς κεκοιμημένους μας κατά τή τέλεση τῶν φρικτῶν Μυστηρίων· «οὐ γάρ ἀπλῶς ταῦτα ἐπινεόνται, οὐδέ εἰκῇ μνήμην ποιούμεδα τῶν ἀπελδόντων ἐπί τῶν δείων μυστηρίων». Διότι τήν Ἱερή ἐκείνη στιγμή οἱ κεκοιμημένοι μας θρίσκονται πλαί στόν Άμνον, πού σήκωσε ἐπάνω Του δλες τίς δμαρτίες τοῦ κόσμου, καὶ μνημονεύονται, γιά νά ἔλθει καὶ σ' οὐτούς ἡ δεία παρηγορία καὶ ἀνάπτωση, «ἴνα τις ἐντεῦθεν οὐτοῖς γένηται παραμιθία». Νά μήν κουρασθοῦμε λοιπόν νά βοηθοῦμε αὐτούς πού ξφυγαν ἀπό τήν παρούσα ζωή, ἀλλά

νά προσφέρουμε ύπερ αυτῶν τή δεία Εὐχαριστία. (Ιω. Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν Α΄ πρός Κορινθίους Ὁμιλία ΜΑ', ΕΠΕ 18Α, 692).

Τήν ἀνάπταυση, τήν ὠφέλεια, τήν ἀγαλλίαση πού αἰσθάνονται οἱ ψυχές τῶν κεκοιμημένων τήν ὅρα πού μνημονεύονται τά δνόματά τους στή δεία Λειτουργία δέν μπορεῖ ἀνδρώπινη γλώσσα νά τήν ἐκφράσει. Ὁ ἄγιος Κύριλλος Τεροσολύμων γράφει στίς *Κατηχήσεις* του δτι «μεγίστην δηνησιν» (πολύ μεγάλη ὠφέλεια) δέχονται οἱ ψυχές ἑκείνων γιά τούς δποίους γίνεται ἡ δέηση, «τῆς ἀγίας καὶ φρικῳδεστάτης προκειμένης δυσίας» (τή στιγμή αὐτή πού προσφέρεται ἡ ἀγία καὶ τόσο φρικτή δυσία τῆς δείας Εὐχαριστίας) (*Ε' Μυσταγωγική Κατήχησις*, ΕΠΕ 2, 384).

Ἄλλά καὶ γιά ἔνα δεύτερο λόγο πάρα πολύ ὠφελοῦνται οἱ κεκοιμημένοι μας, δταν μνημονεύονται τά δνόματά τους κατά τήν τέλεση τῶν φρικτῶν Μυστηρίων. Διότι ἡ μνημόνευση τῶν δνομάτων τους γίνεται ἐκ συμφώνου ἀπ' ὅλη τήν Ἐκκλησία. Κι δλοι γνωρίζουμε πόσο μεγάλη δύναμη ἔχει ἡ προσευχή πού ἀναπέμπεται στόν Θεό ἀπό τό σύνολο τῆς Ἐκκλησίας. «Μεγάλη τῆς εὐχῆς ἡ δύναμις τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ ἀπό τοῦ δήμου συμφώνως ἀναφερομένης ἐστί», παρατηρεῖ δ ἵερος Χρυσόστομος (P.G. 56, 182).

Οφείλουμε νά ύπογραμμίσουμε δτι καὶ κάδε ἄλλη προσφορά μας ύπερ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων τή δέχεται δ Θεός. Ἄλλα καμιά δέν ἀντικαδιστά τήν προσευχή τῆς Ἐκκλησίας στή δεία Λειτουργία ύπερ ἀναπαύσεως τῶν «ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰώνιου κεκοιμημένων» ἀδελφῶν μας.

Στίς καθημερινές προσευχές μας

Ἐπίσης μποροῦμε καὶ πρέπει νά μνημονεύομε τούς κεκοιμημένους στίς καθημερινές προσευχές μας. Ὑπάρχουν δγιοι ἀσκητές πού ἀγρυπνοῦν προσευχόμενοι γιά τίς ψυχές τῶν κεκοιμημένων. Σύγχρονος ἀσκητής ἔλεγε σέ προσκυνητές πού τοῦ ἔδιναν δνόματα ἀσθενῶν γιά νά τά μνημονεύσει: «Νά μά μοῦ δίνετε μόνο τά δνόματα τῶν ἀσθενῶν ἀλλά καὶ τῶν κεκοιμημένων. Διότι οἱ κεκοιμημένοι ἔχουν μεγαλύτερη ἀνάγκη τῶν προσευχῶν μας».

Π' αὐτό κι ἐμεῖς δσο μποροῦμε συχνότερα κι δσο μποροῦμε δερμότερα νά προσευχόμαστε ύπερ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων. Ὁπως τήν πρώτη ἡμέρα πού συγχωρέθηκε ὁ ἀνδρωπός μας προσευχόμασταν μέ πόνο καὶ λέγαμε: «Ἀνάπταυσον, Χριστέ, τήν ψυχήν τοῦ δούλου σου (τῆς δούλης σου)...», ἔτοι καὶ στήν ὑπόλοιπη ζωή μας νά τούς ἔχουμε στήν προσευχή μας. Πόσο πολύ τό δέλουν αὐτό οι ψυχές! Τό Μικρό Ἀπόδειπνο, μέ τό δποτο προσευχόμαστε στή βραδινή προσευχή μας, μᾶς δυμίζει τό καδηκον τῆς προσευχῆς γιά τούς κεκοιμημένους. Μετά τό δεύτερο Τρισάγιο οί ὅμνοι πού ἀκολουθῶν («Ο Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν...», «Τῶν ἐν ὅλῃ τῷ κόσμῳ μαρτύρων σου...», «Μετά τῶν ἀγίων ἀνάπταυσον, Χριστέ, τάς ψυχάς τῶν δούλων σου...») ἀναφέρονται στούς Πατέρες μας πού ἀναπαύθκαν, στούς Μάρτυρες καὶ στούς κεκοιμημένους, γιά τούς δποίους παρακαλοῦμε τόν ἄγιο Θεό νά τούς ἀναπαύσει μαζί μέ τούς ἀγίους Του.

Ἄν ἔχουμε αὐτήν τήν καλή σειρά νά μνημονεύομε τούς κεκοιμημένους μας τόσο στή δεία Λατρεία δσο καὶ στίς καθημερινές προσευχές μας, δά βιώνουμε αὐτό πού δνομάζεται κοινωνία ἀγάπης. Θά τούς αἰσθανόμαστε πάρα πολύ κοντά μας, διότι καὶ οἱ ζῶντες καὶ οἱ κεκοιμημένοι είμαστε ἔνα

σῶμα, «σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους» (Α΄ Κορ. 16' 27). Τόσο ἡ στρατευμένη ὅσο καὶ ἡ δριμύεύουσα Ἐκκλησία. ἀποτελοῦμε τή μία, ἀγία, καδολική καὶ ἀποστολική Ἐκκλησία. Αὐτό πού λέει ὁ πολὺς ὁ κόσμος: «οἱ ζωντανοί μέ τούς ζωντανούς καὶ οἱ πεδαμένοι μέ τούς πεδαμένους», εἶναι καθαρά ὑλιστική ἀποψη. Δέν ἀνήκουν σέ ἄλλη χώρα οἱ ζῶντες καὶ σέ ἄλλη οἱ κεκοιμημένοι. Τά σύνορα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ περιλαμβάνουν καὶ τούς μέν καὶ τούς δέ. Εἴτε ζοῦμε εἴτε ἀποδημήσουμε, εἴμαστε πολιτογραφημένοι πολίτες τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν. «Ἐάν τε ζῶμεν ἐάν τε ἀποδημήσωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν» (Ρωμ. ιδ' 8). Ανήκουμε στὸν Θεό, δ' Οποῖος δέν εἶναι «Θεός νεκρῶν, ἀλλά ζώντων» (Ματθ. κβ' 32).

Σαρανταλείτουργο

Γράψαμε ἡδη ὅτι οἱ ψυχές τῶν κεκοιμημένων τίς πρῶτες ἡμέρες μετά τὴν ἐκδημίᾳ τους διέρχονται ἀπό τὰ τελώνια καὶ ἔχουν περισσότερη ἀνάγκη τῶν προσευχῶν μας. Τότε κι ἐμεῖς νά τούς βοηθοῦμε ὅσο μποροῦμε περισσότερο. Ἐπειδή ἡ σπουδαιότερη βοήθεια πού τούς προσφέρουμε εἶναι ἡ μνημόνευση τῶν ὄνομάτων τους κατά τὴν τέλεση τῶν φρικτῶν Μυστηρίων, καλόν εἶναι τίς πρῶτες σαράντα ἡμέρες νά τελεῖται ὑπέρ ἀναπαύσεώς τους σαρανταλείτουργο. Πιά τό σαρανταλείτουργο πολλοί χριστιανοί στέλνουν τό ὄνομα τοῦ μεταστάντος στά μοναστήρια πού λειτουργοῦνται κάθε ἡμέρα. Ἄν ὅμως ὑπάρχει πιό κοντινός ναός στόν ὅποιο τελεῖται σαρανταλείτουργο, νά δίνουμε σ' αὐτή τὴν Ἐκκλησία τό ὄνομά του, γιά νά μποροῦμε κι ἐμεῖς νά ἐκκλησιαζόμαστε. Θά συναντώμεδα καθημερινῶς μέ τόν ἀνδρωπό μας στό ὅγιο Ποτήριο. Κι αὐτός δά ώφελεῖται κι ἐμεῖς δά ώφελούμαστε. Κι ἀκόμη δά βοηθούμαστε νά ἀντιμετωπίζουμε χριστιανικά τόν δάνατο καὶ δχι σάν τούς λοιπούς πού δέν ἔχουν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως (Α΄ Θεσ. δ' 13).

Ἄλλα καὶ στή νησεία τῶν Χριστουγέννων, κατά τήν δποία τελεῖται στούς ιερούς ναούς σαρανταλείτουργο, πολλοί χριστιανοί συνηθίζουν νά δίνουν πρός μνημόνευσιν τά δνόματα τῶν προσφιλῶν κεκοιμημένων τους.

Ιερά Μνημόσυνα

Υπέρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων τελεῖ ἡ Ἐκκλησία καὶ τά ιερά Μνημόσυνα. Γράφει ὁ ἄγιος Νεκτάριος στό περισπούδαστο ἔργο του *Περί ιερῶν μνημοσύνων* δτι γιά τρεῖς λόγους τελεῖ ἡ Ἐκκλησία τά ιερά Μνημόσυνα: πρῶτον, γιά νά δείχνουμε τήν δφειλόμενη ἀγάπη μας στόν μεταστάντα ἀδελφό καὶ νά καθικετεύομε ὡς Ἐκκλησία τόν ἄγιο Θεό νά ἀναπάυσει τήν ψυχή τοῦ δούλου Του. Δεύτερον, τελεῖ τά Μνημόσυνα, γιά νά «παραμυθεῖται (νά παρηγορεῖ) νά τῶν πιστῶν δμήγυρις τῶν τεδλιμμένων τάς καρδίας». Τρίτον, τελεῖ τά Μνημόσυνα, γιά νά δυμόμαστε τόν δάνατο, τή ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων καὶ νά παρακινούμαστε στήν ἀρετή καὶ τήν κατά Θεόν τελείωση. Ή λέξη «μνημόσυνο» σημαίνει ἐνδύμηση. Θυμόμαστε τή μνήμη τους. Γ' αὐτό τελοῦμε τά ιερά Μνημόσυνα.

Πότε τελοῦνται τά ιερά Μνημόσυνα;

Οι Αποστολικές Διαταγές δρίζουν νά τελοῦνται τά τρίτα, τά ἔνατα, τά τεσσαρακοστά καὶ τά ἐνιαύσια Μνημόσυνα. Στήν Όμολογία τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἀναφέρονται δύο ἀκόμη Μνημόσυνα: τά τρίμηνα καὶ τά ἔξαμηνα. Στήν πράξη τῆς Ἐκκλησίας τελοῦνται ἀπό πολλούς χριστιανούς καὶ ἐννιάμηνα Μνημόσυνα, δπότε συνολικά γίνονται ἔξι ἢ ἐπτά τά τακτά Μνημόσυνα πού τελοῦνται τόν πρῶτο χρόνο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων.

Μετά τή λήξη τοῦ πρώτου χρόνου, δποτεδήποτε δελήσουμε νά ξανακάνουμε Μνημόσυνο, δέν έμποδιζόμαστε, ούτε ἀπό ήμερομηνίες δεσμευόμαστε. Μνημόσυνα δέν τελοῦνται ἀπό τό Σάββατο τοῦ Λαζάρου μέχρι τήν Κυριακή τοῦ Θωμᾶ, τίς Δεσποτικές καὶ Θεομητορικές ἐποτές, τήν 28η Ὀκτωβρίου καὶ τήν ημέρα πού πανηγυρίζει ὁ ιερός Ναός. Ὁλες τίς ἄλλες ημέρες τοῦ χρόνου ἐπιτρέπεται νά τελοῦνται Μνημόσυνα. Άλλα κατά προτίμηση τά περισσότερα Μνημόσυνα τελοῦνται τήν ημέρα τοῦ Σαββάτου, διότι ή ημέρα αὐτή εἶναι ἀφιερωμένη στή μνήμη τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν κεκοιμημένων.

Τλικά Μνημοσύνων

Γιά τά τακτά Μνημόσυνα ὑπέρ τῶν κεκοιμημένων μας φροντίζουμε νά φέρουμε στόν ιερό ναό τό πρόσφορο (μερικοί συνηθίζουν νά φέρουν δύο ή τρία πρόσφορα), τά μνημονεύματα, τό νάμα, τό λάδι, τό δυμίαμα, τίς λαψτάδες, τά κεριά, τά κόλλυβα καὶ δι, τί δλλο δά χρειασθεῖ. Τά κόλλυβα πού ἐτοιμάζουμε ἔχουν βαδύτατο συμβολισμό. Ὑπενδυμίζουν τούς λόγους τοῦ Κυρίου: «Ἐάν μή δ κόκκος τοῦ σίτου πεσών εἰς τήν γῆν ἀποδάνη, αὐτός μόνος μένει· ἔάν δέ ἀποδάνη, πολύν καρπόν φέρει» (Ἐάν τό μικρό σπυρί τοῦ σιταριοῦ δέν πέσει στή γῆ καὶ δέν σαπίσει μέσα στό χῶμα, μένει ἀπλῶς ἔνας μόνο σπόρος καὶ δέν πολλαπλασιάζεται. Ἐάν δμως μέ τή σπορά του στή γῆ πεδάνει καὶ ταφεῖ, βγάζει πολύ καρπό) (Ιω. ιβ' 24). Ἐχει νόημα τό σιτάρι πού βράζουμε. Μερικοί στίς ημέρες μας προτιμοῦν εὐκολότερες λύσεις, ἀλλά ἡς προσέχουν μήπως ἡ προσφορά τους μοιάζει μέ τή δυσία τοῦ Καΐν, ἡ δοποία δέν ἔγινε δεκτή ἀπό τόν Θεό. Ὁ ἄγιος Θεός δέν μας ζητεῖ πολυέξοδα Μνημόσυνα, δέν δέλει τή ματαιοδοξία καὶ τήν ἐπίδειξη. Ὅτι δμως γίνεται ἀπό ἀνόδευτη ἀγάπη ώς ὅστατο χρέος πρός τούς πεφιλημένους νεκρούς μας, τό δέχε-

ται εὐχαρίστως, διότι τήν ὥρα ἐκείνη ἐργαζόμαστε «καλόν ἔργον», τό δποτο γίνεται «δεκτόν εἰς δομήν εὐωδίας».

Ο Κύριός μας ἔχησε ἐπί τῆς γῆς ώς ξένος, δέν είχε ποῦ νά κλίνει τήν κεφαλή Του. Ἀλλά μᾶς κάνει ἐντύπωση δτι ἐνώ διδίος ἐπτάχευσε ἑκουσίως καὶ δέν είχε τίποτε δικό Του, στήν Κηδεία Του ἔγιναν δλα «εύσημόνως καὶ κατά τάξιν». Ἡ ἀδελφή τοῦ Λαζάρου Μαρία τοῦ είχε ἥδη ἀλείψει τά πόδια μέ μύρο καὶ δι Κύριος τό ἐρμήνευσε δτι τό ἔκανε γιά τόν ἐνταφιασμό Του (Ιω. ιβ' 7). Ο Ιωσήφ μέ τόν Νικόδημο τέλεσαν μέ ιεροπρέπεια τήν ἀποκαδήλωση. Τύλιξαν τό πανακήρατο σῶμα τοῦ Ἐσταυρωμένου σέ καδαρό ἀμεταχείριστο σεντόνι καὶ τό ἀλειψαν μέ πολυτιμότατο μύρο πού ἦταν «μῆγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ώς λίτρας ἑκατόν», παραπάνω ἀπό τριάντα δύο κιλά. Ο Ιωσήφ διέδεσε στό κτῆμα του ὀλοκαίνουργιο μνημεῖο λαξευμένο στό βράχο, στό δποτο κανείς δέν είχε ταφεῖ. Οι μυροφόρες γυναῖκες ἔσπευσαν τό πρώι «τῆς μιᾶς τῶν Σαββάτων» νά Τόν μυρώσουν μέ πολύτιμα μύρα. Μέ δυο λόγια βρέθηκαν πρόσωπα πού Τόν φρόντισαν μέ πολλή ἐπιμέλεια καὶ πολλή ἀγάπη. Κι ἐμεῖς γιά τούς κεκοιμημένους μας νά δείχνουμε ἀμέριστη τήν ἀγάπη καὶ τή φροντίδα μας. Νά κάνουμε τό καλύτερο πού μποροῦμε νά κάνουμε.

Ψυχοσάββατα

Ψέρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων τελοῦνται κάθε χρόνο ἀπό τήν Ἐκκλησία καὶ δύο γενικά Μνημόσυνα. Τό πρῶτο τελεῖται τό Σάββατο πρίν ἀπό τήν Κυριακή τῆς Κρίσεως (τῆς Ἀπόκρεω) καὶ τό δεύτερο τελεῖται τό Σάββατο πρίν ἀπό τήν Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς. Στό πρῶτο Ψυχοσάββατο τό Μνημόσυνο τελεῖται γιά αὐτούς πού πνίγηκαν στή δάλασσα, σκοτώθηκαν στόν πόλεμο, χάδηκαν στή χιονοδύελλα, κάηκαν στή φωτιά, πέθαναν ἀπό θεομηνίες καὶ δέν τούς ἔκα-

νε κανείς Μνημόσυνο. Άλλα τελεῖται καί γιά δλους τούς κεκοιμημένους, τούς δποίους «έκάλυψε τάφος ἐν πάσῃ χώρᾳ». Μποροῦμε κι ἐμεῖς ἔκεντο τό Ψυχοσάθιτο νά ἐτοιμάζουμε ἔνα πιάτο μέ κόλλυθα καί νά δίνουμε τά δνόματα τῶν κεκοιμημένων μας, γιά νά μνημονεύδοῦν.

Στό δεύτερο Ψυχοσάθιτο ἡ Ἐκκλησία μνημονεύει «πάντων τῶν ἀπ' αἰδονος κοιμημένων εὐσεβῶς, ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰώνιου». Τελεῖ τό Μνημόσυνο γιά δλους τούς εὐσεβεῖς πού κοιμήθηκαν ἀπό τόν πρώτο ἄνδρωπο τῆς γῆς, τόν Ἄδαμ, μέχρι σήμερα. Νά ἐτοιμάζουμε κι ἐμεῖς τό πιάτο μέ τά κόλλυθα καί νά τό πηγαίνουμε στήν ἐκκλησία, γιά νά μνημονεύονται τά δνόματα τῶν κεκοιμημένων μας.

Ἐπίσης μποροῦμε νά ἐπωφελούμαστε κάποιες εὐκαιρίες πού παρουσιάζονται. Λόγου χάριν πηγαίνουμε στό Κοιμητήριο γιά ἄλλη Κηδεία καί μέ τήν εὐκαιρία παρακαλοῦμε τόν ιερέα νά κάνει Τρισάγιο καί στοῦ δικοῦ μας κεκοιμημένου τό τάφο. Πηγαίνουμε σ' ἔνα μοναστήρι νά προσκυνήσουμε καί μέ τήν εὐκαιρία ἀφήνουμε τά δνόματα τῶν προσφιλῶν μας, γιά νά τά μνημονεύσουν οἱ πατέρες τῆς Μονῆς. Ανακοινώνεται στήν ἐνορία μας ὅτι δά γίνει Σαρανταλείτουργο καί δίνουμε τά δνόματα τῶν προσφιλῶν μας νά μνημονεύονται.

Ἐλεημοσύνες

Βοηδοῦμε τούς κεκοιμημένους καί μέ τίς ἐλεημοσύνες πού κάνουμε γιά τήν ἀνάπτωσή τους. Στήν πράξη τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἐλεημοσύνη ὑπέρ τῶν κεκοιμημένων ἐφαρμόζεται ἀπό τούς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ ἄγιος Ιερώνυμος συνεχάρη κάποιον πενθοῦντα χριστιανό, διότι ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἔρραιναν τόν τάφο τῶν νεκρῶν τους μέ ρόδα καί μέ κρίνα, αὐτός τόν ἔρραινε μέ τίς ἐλεημοσύνες πού ἔκανε ὑπέρ ἀναπτάσεως τῆς ἀειμνήστου συζύγου του. Ὁ ιερός

Χρυσόστομος προτρέπει στήν 62η διμιλία τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατά Ιωάννην ίεροῦ Εὐαγγελίου νά τιμοῦμε τόν ἀπελδόντα ὅχι μέ δρήνους καί κοπετούς καί μοιρολόγια, ἀλλά μέ ἐλεημοσύνες, εὐεργεσίες καί λειτουργίες. «Θέλεις νά τιμήσεις τόν ἀπελδόντα; Τίμησε τον μέ ἄλλον τρόπο, κάνοντας ἐλεημοσύνες, εὐεργεσίες καί λειτουργίες» (ΕΠΕ 14, 198). Ὁ ἄγιος Ιωάννης ὁ Δαμασκηνός στό περιστούδαστο ἔργο του Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων ἀναφέρει μαρτυρία τοῦ ιεροῦ Χρυσόστομου, ὁ δποίος παρακινεῖ τούς πιστούς νά ἀφήσουν ἐντολή στούς δικούς τους νά τούς βοηθοῦν μέ ἐλεημοσύνες, δταν δά ἀναχωρήσουν ἀπό αὐτή τή ζωή. «Ἐάν δέν πρόλαβες δσο ἥσουν στή ζωή νά τακτοποιήσεις ὅλα τά ζητήματα τῆς ψυχῆς σου, ἔστω καί στά τελευταῖα τῆς ζωῆς σου νά δώσεις ἐντολή στούς δικούς σου νά σέ βοηθοῦν μέ ἀγαθά ἔργα, δηλαδή μέ ἐλεημοσύνες καί προσφορές». Ἐτσι δά μαλακώσεις τόν Λυτρωτή ἀπέναντί σου. Διότι αὐτά τά ἔργα γίνονται εὐχαρίστως δεκτά ἀπό τόν Θεό» (ΕΠΕ 4, 185).

Είναι πολύ συγκινητικές οἱ ἐπινοήσεις τῶν πιστῶν χριστιανῶν σ' αὐτό τό κεφάλαιο. Βρίσκουν πολλές ἀφορμές νά δείξουν τήν ἀγάπη τους σέ ἐμπερίστατους ἀδελφούς ὑπέρ ἀναπτάσεως τῶν κεκοιμημένων τους. Λόγου χάριν είναι κάποιος φωράς. Τά φάρια πού πιάνει στό δίχτυ του δέν τά πουλάει ὅλα, ἀλλά δίνει λίγα ἀπό αὐτά σέ μιά πολύτεκνη οἰκογένεια λέγοντας: «Σᾶς τά προσφέρω ὑπέρ ἀναπτάσεως τῆς συζύγου μου». Είναι ὁ ἄλλος γιατρός. Ἐξετάζει ἔναν φτωχό πού δέν ἔχει νά τοῦ δώσει τά χρήματα τῆς ἀμοιβῆς. Ὁ γιατρός τόν διευκολύνει λέγοντας: «Δωρεάν ἡ ἐξέταση. Σου τήν ἔκανα ὑπέρ ἀναπτάσεως τοῦ πατέρα μου». Πηγαίνει κάποιος ἄλλος σέ μιά ἐνορία πού ἐτοιμάζει συσσίτιο γιά τούς φτωχούς καί τούς λέει: «Σᾶς ἀφήνω αὐτό τό χρηματικό ποσό, γιά νά καλύψετε τά ἔξοδα ἐνός συσσιτίου ὑπέρ ἀναπτάσεως τοῦ παιδιοῦ μου πού σκοτώθηκε σέ τροχαῖο». Ὅπαρχουν φαρμα-

κοποιοί πού προσφέρουν δωρεάν φάρμακα σέ φτωχούς υπέρ άναπαυσεώς τῶν κεκοιμημένων τους. Άλλοι χριστιανοί προσφέρουν τὸν κόπο τους, ἀλλοι τὸ χρόνο τους, ἀλλοι κάνουν δελήματα, ἀλλοι βοηδοῦν στὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ υπέρ άναπαυσεώς τῶν κεκοιμημένων τους.

Άλλα καὶ οἱ ἄνθρωποι πού εὐεργετοῦνται ἀπό τέτοιες συγκινητικές προσφορές ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης πόσο πολύ ἀναπαύονται! Τούς ἀκοῦμε νά λένε καμιά φορά: «Νά συγχωρηδοῦν τά πεδαμένα σου». Ἔννοοῦν: Τό καλό πού μοῦ ἔκανες νά το λογαριάσει δ ἀγιος Θεός υπέρ άναπαυσεώς τῶν προσφιλῶν κεκοιμημένων σου.

Νηστεῖς

Οἄγιος Κοσμᾶς δ Ἀιτωλός μᾶς δύμισε στή Διδαχή του δτι μποροῦμε νά βοηδοῦμε τούς κεκοιμημένους καὶ μέ τή νηστεία. Παλαιότερα οἱ χριστιανοί, γιά νά βοηδήσουν τὸν ἄνθρωπό τους πού ἔφευγε, τίς σαράντα πρῶτες ἡμέρες μετά τήν ἐκδημία του νήστευαν. Αύτό βεβαίως δέν μᾶς τό ἐπιβάλλει կανεις νά τό κάνουμε, ἀλλά ὑπάρχουν ὥραῖς ψυχές πού μέ τήν ἐλεύθερη δέλησή τους αἰσθάνονται τήν ἀνάγκη ἀπό μόνες τους νά τό κάνουν. Μέ τήν εὐλογία τοῦ Πνευματικοῦ τους ἔνα χρονικό διάστημα νηστεύοντας υπέρ άναπαυσεώς τοῦ προσφιλοῦς κεκοιμημένου τους. Μπορεῖ λόγου χάριν νά στεροῦνται τό ἔνα ἀπό τά δύο γεύματα τῆς ἡμέρας η τά ἐνδιάμεσα η τό πρωινό τους η κάτι ἀλλο. Ἐπειδή η κακοπάθεια πού ὑφίστανται εἶναι δυσιαστική καὶ στοιχίζει σ' αὐτούς πού τό κάνουν, γίνεται δεκτή ἀπό τόν διγο Θεό. Ὁπως δταν ἀντιμετωπίζουμε σοθαρά ἐθνικά δέματα, αἰσθανόμαστε τήν ἀνάγκη νά νηστέψουμε καὶ νά προσευχηδοῦμε γιά τήν Πατρίδα μας, τό ἴδιο κάνουμε, ἄν δέλουμε καὶ μποροῦμε, καὶ γιά τήν ἀνάπαυση τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων μας.

Τό κερί καὶ τό καντήλι:

Πολλοί χριστιανοί, δταν πηγαίνουν νά ἐκκλησιασθοῦν, ἀνάβουν κερί γιά τίς ψυχές τῶν κεκοιμημένων. Ἐπίσης πηγαίνουν στόν τάφο τοῦ κεκοιμημένου καὶ ἀνάβουν τό καντήλι του. Πολλοί ἀνάβουν καντήλι καὶ στό σπίτι τους. Ιδίως τίς πρῶτες σαράντα ἡμέρες δέν τό ἀφήνουν καδόλου νά σθήσει. Τό διατηροῦν ἀκοιμητο. Ἐντάσσονται κι αὐτές οι αὐθόρμητες καὶ πηγαῖς ἐκδηλώσεις τῶν πιστῶν στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας γιά τή φροντίδα τῶν κεκοιμημένων μας.

Πόσο συγκινούμαστε, δταν περνοῦμε τό σούρουπο κοντά ἀπό Κοιμητήρια καὶ βλέπουμε τά καντήλια τῶν τάφων ἀναμμένα! Σέ κάποιες περιοχές τῆς Πατρίδας μας πού διακρίνονται γιά τήν εύσέβειά τους, δέν βρίσκει κανείς τάφο πού νά μήν καίει τό καντήλι του. Καί μόνο ώς εἰκόνα τό δέαμα αὐτό εἶναι ἔξαιρετο!

Θά καταδέσουμε συγκεκριμένο περιστατικό. Ό Γερμανός Ἐρχερτ Κέσνερ πολέμησε τό 1941 στή μάχη τῆς Κρήτης. Ἐπισκέφθηκε πάλι τήν Κρήτη τό 1952. Ἐνα σούρουπο μπῆκε στό γερμανικό νεκροταφεῖο, νομίζοντας δτι δά τό ɔρημο. Άλλα μέ ἔκπληξη διεπίστωσε δτι σέ πολλούς τάφους ἔκαιγαν τά καντήλια τους. Στό βάδος τοῦ κοιμητηρίου είδε σέ κάποιον τάφο σκυμμένη μιά μαυροφορεμένη γυναίκα πού ἀναβε τό καντήλι του. «Σέ γερμανικούς τάφους ἀνάβετε τά καντήλια; Αύτοί ηταν ἔχδροί σας», τῆς είπε μέ ἀπορία. Κι αὐτή τοῦ ἀπάντησε ἀρχοντικά: «Όλα τά παιδιά πού είναι δαμμένα σ' αὐτό τό κοιμητήριο κάποιας μάννας ηταν παιδιά. Άνάβω τά καντήλια στή μνήμη τους, ἐπειδή οι μάννες τους δέν μποροῦν νά ἔλθουν ἔδο». Ή χριστιανή αὐτή Ἐλληνίδα τῆς Κρήτης στόν πόλεμο πού μᾶς ἔκαναν οι Γερμανοί ἔχασε τόν σύζυγο καὶ τόν μονάκριβο γιο της. Ἐμεινε χήρα καὶ ζούσε δλομόναχη. Άλλα δέν κρατοῦσε κακία στούς Γερμανούς. Κι δχι

μόνο κακία δέν τούς κρατοῦσε, ἀλλά πήγαινε κάθε μέρα στό Κοιμητήριο καὶ ἄναβε τά καντήλια τῶν τάφων τους!

Ὄταν βλέπει ὁ ἄγιος Θεός τέτοια δυσιαστική ἀγάπη πού συγκινεῖ καὶ τίς πιό σκληρές καρδιές, πῶς νά μή γίνει Πλεως γιά τήν ἀνάπαιση τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων μας;

Ἐνάρετη ζώη

Τέλος, μποροῦμε νά βοηδοῦμε τούς κεκοιμημένους μας μέ τήν ἐνάρετη ζώη μας. Οἱ Πνευματικοί συνιστοῦν νά εἴμαστε στό δρόμο τοῦ Θεοῦ, νά ζοῦμε ζωὴν ἀγιασμοῦ, νά κόδουμε τά ἐλαττώματά μας, νά καθαρίζουμε τήν ψυχή μας στό φιλάνδρωπο Μυστήριο τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, νά προσερχόμαστε στό ἄγιο Ποτήριο καὶ νά κοινωνοῦμε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Ἄν εἴμαστε σέ καλή πνευματική κατάσταση, οἱ κεκοιμημένοι μας εὐφραίνονται καὶ ἀναπαύονται. Ἐνδιάλεκτα, ἀντίθετα, ἀν ζοῦμε στήν ἀμαρτίᾳ, οἱ κεκοιμημένοι μας λυποῦνται καὶ λένε: «Γιά δές τί ἀπογόνους ἔχουμε!».

Δόθηκαν κάποια μηνύματα γιά τή βοήδεια πού δφείλουμε νά παράσχουμε στούς προσφιλεῖς κεκοιμημένους μας. Πολύ περισσότερα μηνύματα καὶ τεκμηριωμένες ἀπαντήσεις σέ ἀπορίες πού πιδανόν νά δημιουργήθηκαν μπορεῖτε νά δρεῖτε στό βιβλίο τοῦ Νικολάου Π. Βασιλειάδη, *Τό μυστήριο τοῦ δανάτου*, ἔκδ. «Ο Σωτήρ», Ἀδήναι 2010¹⁹, σελ. 345-447.

Τό τελευταίο μήνυμα πού χρειάζεται νά κρατήσουμε ἀπ' αὐτό τό φυλλάδιο είναι νά ὑπερνικήσουμε τή φιλαυτία μας καὶ νά φροντίζουμε γιά τούς κεκοιμημένους μας. Ἄν τούς δυμόμαστε, δά μᾶς δυμηθεῖ καὶ μᾶς ὁ Θεός στή Βασιλεία Του. Ἀλλά καὶ οἱ ἀνδρῶποι δά μᾶς δυμοῦνται, δταν μᾶς πάρει ὁ Θεός. Θά ἀνάβουν τό καντήλι μας, δά δίνουν τό δνομά μας νά μνημονευθεῖ στή δεία Λειτουργία, δά τελοῦν Μνημόσυνα γιά τήν ἀνάπαιση τῆς ψυχῆς μας. Ἄν δμως κοιτάζουμε

μόνο τόν ἔαυτό μας, μόλις μᾶς πάρει ὁ Θεός, δά μᾶς ξεχάσουν οἱ πάντες. Εἶναι ἀνιδιοτελής ἀγάπη ἡ φροντίδα μας γιά τούς κεκοιμημένους πού «τέρπει καὶ κατευφραίνει τόν φιλοικτίρμονα Κύριον», ὁ Ὁποῖος εὐαρεστεῖται καὶ ἐκχύνει πλούσιο τό δεῖο ἔλεός Του καὶ σέ μᾶς καὶ στούς κεκοιμημένους. Παρατηρεῖ ὁ ἄγιος Ιωάννης ὁ Δαμασκηνός δτι «ὅσα προσφέρονται μέ πίστη ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων ἀποφέρουν πολλαπλάσια ἀνταμοιθή καὶ σ' ἐκεῖνον ἀπό τόν δποῖο προσφέρονται καὶ σ' ἐκείνους γιά τούς δποίους προσφέρονται» (*Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων*, ΕΠΕ 4, 179). Εἶναι πνευματική ἐλεημοσύνη ἡ φροντίδα μας γιά τούς κεκοιμημένους, πού ὠφελεῖ κι αὐτούς πού τήν προσφέρουν κι αὐτούς πού τή λαμβάνουν, κι ἔνα καλό προηγούμενο γιά νά δροῦμε ζῶντες καὶ κεκοιμημένοι ἔλεος κατά τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως.

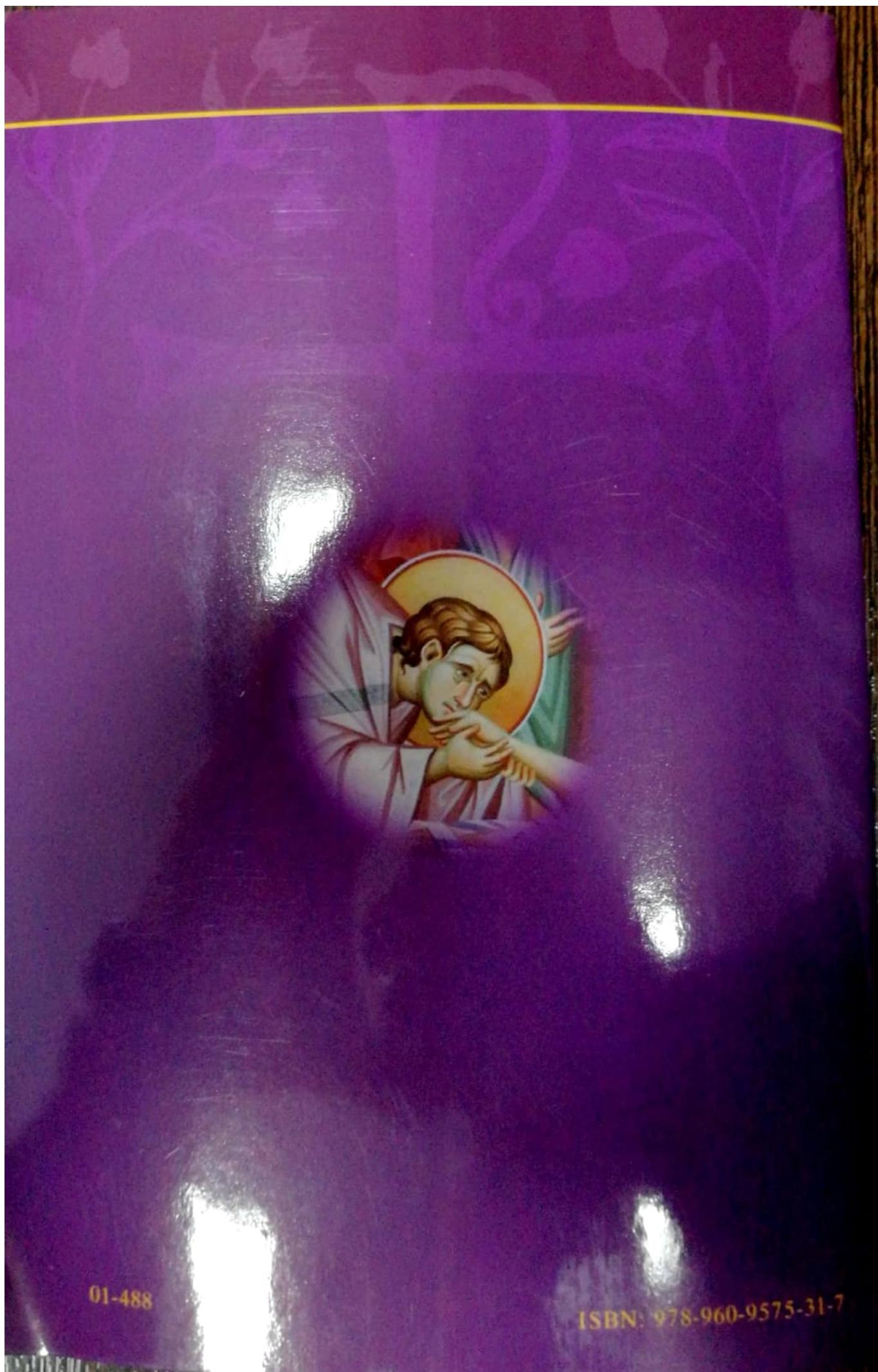

Πολύτιμα Φυλλάδια

1. **ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟΙ** – Οι Χιλιασταί: Διαφωτιστικό τεῦχος κατά τοῦ Χιλιασμοῦ.
2. **ΕΞΩ ΟΙ ΛΥΚΟΙ**: Τεῦχος ἐναντίον τῶν αἱρέσεων.
3. **ΕΧΕΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑ**; Πῶς πρέπει νά είναι ὁ ἀληθινός Χριστιανός.
4. **ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗ**: Περί μετανοίας.
5. **ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ**; Τό καθῆκον τοῦ ἐκκλησιασμοῦ.
6. **ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΤΙΓΜΑ**: Ἐναντίον τῆς βλασφημίας.
7. **ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ**: Ή ιερά Ἐξομολόγηση.
8. **Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΥ**: Τό θεῖο ἔλεος.
9. **ΥΠΟΜΟΝΗ, ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ**: Γιά τίς θλίψεις.
10. **ΤΟ ΨΕΜΑ**: Μεγάλη κοινωνική πληγή.
11. **Ο ΟΡΚΟΣ**: Σοβαρό ὄμαρτημα.
12. **ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΑΡΡΩΣΤΟ ΑΔΕΛΦΟ**
13. **Ο ΚΑΡΠΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ**: Ἐννέα εὐλογημένες ἀρτές, καρποί τοῦ Ἅγιου Πνεύματος.
14. **Ο ΕΥΚΟΛΟΤΕΡΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ**: Νά μήν κατακρίνουμε.
15. **ΠΩΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΝΕΤΑΙ Ο ΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ**;
16. **ΠΥΡ ΚΑΙ MANIA**: Γιατί λέμε ὅχι στήν καύση τῶν νεκρῶν.

Διατίθενται στά Παραρτήματα «Ο Σωτήρ»:

- ΑΘΗΝΑ – Σόδανος 100 (106 80). Τηλ. 210.3624349, Fax 210.3637108
- ΠΕΙΡΑΙΑΣ – Φλωνος 34α (185 31). Τηλ. και Fax 210.4179022
- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ – Πλατεία Άγιας Σοφίας (Μακεδνύ Κίνγκ) 6 (546 22).
Τηλ. 2310.272739. Fax 2310.272736
- ΠΑΤΡΑ – Γούναρη 45 (262 21). Τηλ. και Fax 2610.278993
- ΚΥΠΡΟΣ – Ελλάδος 115 (3041) ΛΕΜΕΣΟΣ. Τηλ. 25.355081
Fax 25.820343

01-488

ISBN: 978-960-9575-31-7